

Do vesmíru stačí posielat' roboty, tvrdí vedec

Košický vedec Ján Baláž spolupracuje s Číňanmi pri kozmickom výskume.

V auguste ste sa vrátili z Číny, v decembri sa tam chystáte znovu, aby ste boli pri vypustení spoločnej čínsko-európskej družice. Vás asi včerajší let prvého tchajkonauta neprekvapil?

Priznám sa, že pilotované kozmické lety považujem predovšetkým za určitú demonštráciu ekonomicko-politického potenciálu tej-ktorej mocnosti. Svoju úlohu pritom má aj pozdvihovanie národného sebavedomia. Tak to bolo aj v prípade súperenia bývalého ZSSR s USA. Tam peniaze nehrali takmer nijakú úlohu, keď bolo treba svetu ukázať, kto je ako technologicky vyspelý a že ho teda treba aj patrične rešpektovať. Zdá sa, že Čína chce patriť do tohto exkluzívneho klubu.

Znamená to, že ste proti letom rakiet s ľudskou posádkou?

Z čisto vedeckého hľadiska nie je potrebné posielat' ľudí do mimoriadne nehostinného prostredia kozmu. Veľmi dobre ich tam môžu zastúpiť automaty, resp. roboty. Je to aj lacnejšie, ale predovšetkým netreba riskovať ľudské životy a zdravie. Zatiaľ ľudstvo nie je nijako nútené expandovať do vesmíru, skôr by sa malo viac starať o svoju planétu tu dole. V nekonečnom vesmíre je Zem veľmi vzácna, veľmi zraniteľná a, bohužiaľ, aj ustavične zraňovaná.

Pravidelne prichádzate do styku s tvorcami čínskej kozmickej techniky. Čím sa líšia od svojich európskych kolegov a čo s nimi majú spoločné?

Najviac sa stretávam s pracovníkmi z Centra kozmických vied a aplikovaného výskumu a z Čínskej akadémie kozmických technológií. Niekoľkokrát som mal možnosť hovoriť aj so zástupcami Čínskej kozmickej agentúry. Napriek príslovečnej ázijskej skromnosti sa radi popýšia tým, čo už v Číne majú a čo dokážu vyrobiť. Aj detektor neutrálnych energetických atómov, ktorého výrobu teraz dokončuje náš Ústav experimentálnej fyziky SAV pre čínsko-európsky satelit Double Star, už obsahuje niektoré komponenty čínskeho kozmického priemyslu, napr. titánové skrutky, opticko-solárne reflektory atď. Zároveň s tým však priam dychtia po transfere nových technologických poznatkov z Európy.

Nakoľko sú podľa vás oprávnené obavy, že prostredníctvom kozmického výskumu si Čína zväčšuje vojenskú moc?

Vedecké projekty s tým určite priamo nesúvisia. Ale všetko sa dá zneužiť. Technologické skúsenosti z budovania akejkoľvek družice – či už vedeckej alebo komunikačnej – možno do určitej miery využiť napríklad aj pri realizácii vojenského satelitu. My sme boli pri prvých stretnutiach tiež trochu nedôverčiví. Číňania mali záujem o detekciu neutrálnych energetických atómov, ktorú možno využiť nielen v mierovom geofyzikálnom výskume na palube vedeckého satelitu, ale napríklad aj pri pokusoch s termonukleárnou reakciou. Po oficiálnom prijatí a schválení projektu Double Star v Európskej kozmickej agentúre (ESA) po viac ako trojročnej vedecko-technickej spolupráci a mnohých osobných kontaktoch sa naša nedôvera už rozptýlila. Čínski partneri dobre rozumejú súčasnej kozmickej vede a jednoducho sa na nej chcú čoraz viac zúčastňovať. Je to prirodzené právo každého národa.

Ing. Ján Baláž, PhD. (43) pracuje v Oddelení kozmickej fyziky Ústavu experimentálnej fyziky SAV v Košiciach. Ústav už 15 rokov spolupracuje na príprave kozmických experimentov s Írskou národnou univerzitou. Spolu sa podieľajú aj na projekte Double Star, ktorý je objektom spolupráce ESA a Čínskej akadémie vied. Štart prvej družice tohto projektu je plánovaný na december 2003, druhú majú vypustiť z čínskeho kozmodrómu v júni 2004.

Vladimír Jancura, PRAVDA